

השוויון האזרחי - למרכז הבמה

זרמים עיקריים בקרב הציבור הערבי

סדרת צוהר מודיעין

ד"ר ח'אלד אבו עסבה

2.8.2004

ההתייחסות לזרמים הפוליטיים בקרב הערבים אזרחי ישראל מחולקת למספר גישות:

1. גישה הטוענת כי הפלסטיניזציה סותרת את הישראליות אשר בין המובילים שלה ד"ר אלי רכס.
2. גישתו של פרופ' סמי סמוחה המדברת על תהליכים מקבילים של פלסטיניזציה וישראליות המתרחשים בו זמנית ובאופן המשתלב זה בזה.
3. גישתו של נדיר רוחאנה הטוענת כי אין בקרב הערבים אזרחי ישראל זהות אמיתית ישראלית מעבר לזהות הפרגמטית הנובעת מצרכים פרקטיים.

חלוקה נוספת אליה ניתן להתייחס בהקשר להתפתחויות שחלו בקרב האזרחים הערבים במהלך השנים היא החלוקה הדורית:

1. חלוקה זו מכנה את הדור הראשון של 1948 - דור ההישרדות.
2. הדור השני שגדל בישראל בשנות ה-60 וה-70 הוא הדור השחוק אשר עשה מאמצים להשתלב בחברה הישראלית ונדחה.
3. הדור השלישי הכולל את צעירי שנות ה-2000 זכה לכינוי הדור הזקוף - אותו דור אשר דורש לקבל את המגיע לו כאזרחים ואשר מרגיש גאווה בזהותו הפלסטינית.

באשר לזרמים הפוליטיים הקיימים כיום בקרב הציבור הערבי בישראל ניתן לדבר על שלושה זרמים מרכזיים:

1. רק"ח - חד"ש
2. התנועה האיסלאמית
3. תנועת בל"ד

1. רק"ח - חד"ש מהווה את הזרם המרכזי ביותר ממנו צמחו האינטלקטואלים, הרופאים ורוב האליטה המקומית. המפלגה חילקה במהלך השנים מלגות רבות ללימודים במזרח אירופה ובעזרתן הושג הכוח האלקטוראלי. זרם זה ממשיך ומתקיים לאורך שלושים שנה. הוא היה הכוח שהוביל ליום האדמה ואחריו כוחה של המפלגה התעצם עד לששה מנדטים. זוהי מפלגה המוגדרת בבסיסה כמפלגה יהודית ערבית. קרוב ל-

60% מראשי הרשויות המקומיות השתייכו לזרם זה. זהו גם הזרם שהצעירים נהו אחריו. בשנים האחרונות עם התחזקותה של מפלגת בל"ד הולך כוח זה ונחלש בעיקר בקרב הצעירים.

2. תנועת בל"ד - הוקמה על ידי עזמי בשארה אשר במקור השתייך לתנועת רק"ח. התחבר לתנועת בני הכפר הידועה בקיצוניותה (קוראת לא להצביע לכנסת על מנת לא לתת לה לגיטימציה). שותפות זו עם בני הכפר בחזיקה מעמד לזמן מוגבל. המפלגה נוקטת בקו פאן ערבי שמקורו בגישה של הנוצרים. המפלגה קוראת למדינת כל אזרחיה.

3. התנועה האיסלאמית - קמה על בסיס המהפכה האיראנית בתחילת שנות ה-80 ולאור הבעיות הקשות של החברה הערבית אשר היא ניסתה להציג להן פתרון. כל המנהיגות של התנועה למדה בשטחים במכללות איסלמיות. מנהיגות זו קיימה קשר עם ראשי התנועה האיסלאמית בשטחים (מה שכיום מוגדר חמאס).

נהיג התנועה בראשיתה היה נימר דרוויש, בשלב מסויים הוא נאסר ודבר זה הביא אותו להיות יותר פרגמטי והוא מייצג כיום את הפלג הדרומי של התנועה האיסלאמית. חלק מחברי התנועה סירבו ללכת בעקבותיו. מנהיגי הפורשים הם ראיד צלאח וח'טיב הנמצאים כיום במעצר.

באופן כללי התנועה האיסלאמית עסוקה בעיקר בקשר עם העולם המוסלמי ופחות מתייחסת לנושא הלאומיות.

מעבר לחלוקה המפלגתית קיימת כיום בקרב הערבים בישראל זהות לוקאלית מאד חזקה המשפיעה על ההשתייכות של הפרט.

שאלות מן הקהל:

· כיצד מתחלקת היום החברה הערבית מבחינה מפלגתית?
בקרב הצעירים והאינטלקטואלים יש תמיכה רבה במפלגת בל"ד.
החלוקה היא במידה רבה איזורית. לדוגמא - בגליל יש תמיכה מסיבית בחד"ש, במשולש התמיכה היא יותר בתנועה האיסלאמית ובבל"ד.

· מה השפעתה של החמולתיות על אופני ההצבעה?
החמולתיות בקרב הערבים היא מאד משמעותית והיא מושפעת גם מהיחס של היהודים כלפי הערבים. ככל שיש פחות מוביליות חברתית החמולתיות הופכת חזקה יותר ומהווה אמצעי עבור אנשים להשיג אינטרסים ולהתקדם. השימוש נעשה בליט ברירה מהיעדר אמצעים אחרים. ברגע שהמוביליות תגדל החמולתיות תיחלש. המפלגות ניצלו את החמולתיות להשגת אינטרסים. אולם דווקא רק"ח שהסתייעה בכך רבות בסיכומו של דב נפגעה מכך קשות.

כיום המצב אף חמור יותר קבוצות של עולם תחתון מתחילות להשתלט על השלטון המקומי הערבי וגם דבר זה נובע מההתכנסות פנימה של הערבים בכפרים וחוסר היכולת להשתלב בחברה הכללית.